

BİLİNÇLİ BİR SANAT İZLER KİTLESİ İÇİN ALTERNATİF ÖĞRENME YÖNTEMLERİNİN SANAT EĞİTİMİNDEKİ ÖNEMİ: MÜZE VE SANAT GALERİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ayfer UZ

Trakya Üniversitesi Eğitim Fak. Resim-İş Öğretmenliği
ayferuz@trakya.edu.tr

ÖZET

Günümüzde müze ve galeriler, sanat eğitimi alanında bireyin duygu, düşünce ve hayal dünyasının geliştirip yaratıcılığının olgunlaştırılabilmesi için doğal eğitim yerleri olarak son derece değerlidir. Müze ve galerilerin önemli etkilerinden biri de kendiliğinden yaygın bir sanat işlevini başlatmış olmalarıdır. Halkın buralara gelerek sanat eserleriyle ve geçmişten günümüze gelen tarihi kültürel değerlerle karşılaşmaları onları farklı etkileyecek ve pek çok açıdan geliştirecektir.

İnsanın kültürel gelişimini ve değişimini anlamadan ve çağın düşünce, bilim, toplum yapısı ve teknolojik gelişmeleri hakkında bir fikir sahibi olmadan sanatı anlamak ve anlamlandırmak imkânsızdır. Bu nedenle kişinin bilinçli bir sanatsal alt yapı ve kültürü oluşturmada geçmiş ve günümüzü içinde barındıran müzeler ve sanat galerilerinin ve dolayısı ile bireyin içinde yaşadığı çevrenin önemli olduğu bilinmektedir.

Bu araştırmada; müze ve sanat galerilerin bireyin sanat eğitimindeki önemine dikkat çekmek, sanat eğitimindeki uygulamaları değerlendirerek önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmada, “nitel araştırma yöntemi” kullanılmış, veriler literatür taraması ve yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Toplanan veriler “betimsel analiz” yöntemiyle çözümlenmiş ve sonuca gidilmiştir.

Anahtar sözcükler: Sanat eğitimi, müzeler, sanat galerileri.

THE SIGNIFICANCE OF ALTERNATIVE TEACHING METHODS IN ARTS EDUCATION FOR CONSCIOUS ART FOLLOWERS: MUSEUMS AND ART GALLERIES

ABSTRACT

In the contemporary world, museums and arts galleries are highly valuable as natural educational settings of art education where individuals can develop their emotions, thoughts and creative minds and mature their creativity. One of the significant impacts of museums and galleries is their initiating a widespread art function by themselves. People's encounter with art artifacts and engaging with historical cultural values will significantly influence them and will cultivate them in numerous ways.

It would not be possible to understand and give meaning to art without understanding the cultural development and change of humankind, as well as

science, societal structure and technological developments. Therefore, museums, art galleries and the individual's environment are instrumental in the creation of people's conscious art sunstructure and culture

This research aims to demonstrate the significance of museums and art galleries in art education of the people and evaluate the practice in art education and offer recommendations. The research employed qualitative research methods, literature review, and interviews leading to descriptive analysis culminating in the conclusions of the study.

Keywords: Art education, museums, art galleries.

1. GİRİŞ

Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarından başlayarak Atatürk'ün eğitime verdiği önem bellidir. Eğitim, ülkenin kalkınıp her açıdan gelişmesinde önemli bir itici güçtür. "Ancak, sadece okul sistemi yeterli değildir... Ülkenin çeşitli yörelerinde daha uygar bir yaşayışın odak noktası olacak bir eğitim ve kültür merkezleri oluşturulmalıdır. Bu merkezlerde okulların yanı sıra kütüphaneler, botanik ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, müzeler ve sanat galerileri bulunmalıdır"(Oğuzkan T., 1987: 21). Atatürk daha cumhuriyet kurulmadan 1 Mart 1923'te Dördüncü Toplanma Yılı'nı açarken yaptığı konuşmanın bir bölümünde bu konuya değinir. "Amelî ve şâmil bir maarif için hudut-u vatanın merakiz-i mühimmesinde asrî kütüphaneler, nebatat ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, darülmesailer, müzeler ve sanayii nefise meşherleri tesisi lâzım olduğu gibi bilhassa şimdiki teşkilat-ı mülkiyeye nisbetle kaza merkezlerine kadar bütün memleketin matbaalarla teçhizi icabetmektedir" (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, 1997: 316). Cumhuriyet kültürel temeller üzerine kurulmuştur. Bu temellerin sağlam atılması için ciddi çabalar gösterilmiştir. Çağdaş eğitim yalnızca okulda gerçekleştirilmez, okul dışındaki yapılanma müzeler, sanat galerileri, kütüphanelerin önemine dikkat çekilmektedir. Bu kurumlar yalnızca öğrenciler için değil yetişkin halk için de önemli eğitim ve kültür merkezleridir.

Hasan Ali Yücel, cumhuriyetin erken dönemlerinde eğitime, kültür ve sanata önemli katkıları olan çok yönlü bir Türk aydınıdır. Yücel, bakanlığı döneminde güzel sanatların her dalında önemli ve çağdaş girişimlerde bulunmasının yanında eski eserlerin değerlendirilmesi ve müzelerin geliştirilmesi konularına da önemle eğilmiştir (Oğuzkan, 1982: 633).

Bugün teknolojiyle birlikte hızla değişen dünya düzeni devinimi ve değişimi de beraberinde getirirken sanat eğitimi ve öğretimi de çok önemli olmuştur. Sanat eğitiminde geleneksel yöntemlerin yerini alternatif öğrenme yöntemlerine bırakmış ve bu anlamda müzelerin ve sanat galerilerin önemi de daha çok öne çıkmıştır. Eğitim sistemlerinde yeterli ve etkili bir sanat

eğitimi bireyin bütüncül gelişiminde önemli olduğu gibi toplumların bu yöndeki olumlu değişimine ve gelişimine de neden olacaktır. Zafer Gencaydın'ın dediği gibi; “sanat eğitimi, zengin deneyi, grup çalışmasını, tartışmayı, araştırmayı müze ve sergi gezmeyi, sanatsal metin incelemeyi, gözlem yapmayı, kıyaslamayı, sanatsal gezilere katılmayı ayrıca beceri gerektiren bazı işleri yapmayı kapsayan bir etkinlik bütünü niteliği taşımaktadır” (Gencaydın, 1993: 8). Günümüzde bireyin sanat eğitimi, yalnızca okulda dört duvar arasında gerçekleştirilemez. Yaratıcı, sanata karşı ilgili, meraklı ve sanatı izleyebilen bireyler yetiştirebilmek için, hiç şüphesiz alternatif öğrenme mekanları önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı; örgün eğitim içinde sanat eğitimi programlarında da yer alan müze ve galerilerin önemine dikkat çekmek, sorunları ortaya koymaktır. Ayrıca yetişkinlerin ve çocukların eğitime sağlayacağı önemli katkıların üzerinde durularak bireyin estetik eğitimindeki önemini belirtmek ve bu doğrultuda öneride bulunmak, bu tür faaliyetlerin artırılmasının gerekliliğine vurgu yapmaktır.

Verilerin toplanması “genel tarama” modeli çerçevesinde; konuyla ilgili kitaplar, dergiler ve internet kaynaklarından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca; araştırmanın amacı doğrultusunda “görsel sanatlar dersi programında” yer alan ve önemli hedeflerin belirlendiği alternatif öğrenme mekânlarından (müze, öğren yeri, sanat galerileri, sergiler vb. gibi) nasıl ve ne ölçüde yararlanıldığını, sorunların ne olduğunu tespit edebilmek için görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Edirne ilinde, seçkisiz yöntemle belirlenen lise ve ilkokullarda görev yapan beş görsel sanatlar öğretmeniyle, standartlaştırılmış açık uçlu sorulardan oluşan “öğretmen görüşme formu” kullanılarak bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen verilerle durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Görüşme sürecinde, öğretmenlere sorulan sorular aynı tarzda ve aynı sırada sorularak görüşmecinin etkisi ve öznel yargılar en aza indirilmeye çalışılmış, ayrıca veriler not tutularak kayıt altına alınmıştır. Literatür taramasından ve görüşmelerden elde edilen veriler “betimsel analiz” yöntemiyle çözümlenmiş ve sonuca gidilmiştir.

2. MÜZE VE SANAT GALERİLERİN BİREYİN ESTETİK ÖĞRENİMİNE KATKILARI

Müzeler eğitimde yaşamsal bir role sahiptir. Öğrenciler müzeler sayesinde, yaşadıkları bölgeyi, çevreyi daha iyi tanıyıp anlayabilirler. Toplumların kültürlerini, sanatlarını, tarihlerini ve geçmişlerini görmek için müzeler insanlara önemli bir şans sunarlar (Rasool, 2009). Bugün, müze ve sanat galerileri eğitimde çok önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir. 21. yüzyılın ışığında kültür ve sanatı yaşatma geliştirme ancak bilinçli bir izler

kitlenin, yani sanat kültürüyle donatılmış bireylerin yetiştirilmeleriyle mümkün olabilir. Bu bakımdan bireyin eğitimini yaşamın içine hatta merkezine taşıyarak gerçekleştirmek gerekir. Bu da ancak; çok yönlü, bilinçli ve etkin bir sanat eğitimiyle sağlanabilir.

Cumhuriyet döneminin önemli sanat eğitimcilerinden olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı Tonguç, sanat eğitiminde çevresel faktörlerin, müze ve sanat galerilerinin önemini çok önceden fark etmişler ve buna dikkat çekmişlerdir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu çocuğun sanat eğitiminde çevresinin önemine şöyle değinir: “Çocuğu sosyal çevrenin zenginliklerinden yararlandırmanın yolu yalnızca yaptırmak ve öğretmek değil bizzat bu sosyal çevre ile olan samimi ilişkilerini kolaylaştırmak, güven altına almaktır. Çocuğun çevresinde hep çalışan insanlar, zevk ve tekniği taşıyan sanatçılar ya da bunların eserleri bulunur. Çocuk uygarlığın bu gibi ürünleriyle ilişki kurabilirse estetik kişiliği hemen, kendi kendine, kolayca doğal ve zorunlu olarak oluşacaktır” (Etike, 1987: 557).

İsmail Hakkı Tonguç ise bu konuyla ilgili “Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü”nde şunları dile getirmektedir. “Resim sanatında, mimarlığa ve heykeltıraşlığa ait değerli eserler inceletilmek suretiyle öğrenciler bir taraftan yurdun güzelliklerini tanımaya, diğer taraftan da onlardan zevk duymaya alıştırlırlar. Çocuklar müzelere ve sergilere götürülerek veya onlara sanat şaheserlerinin kopyaları gösterilerek geçmişteki, kendi zamanlarındaki sanat hayatı ile temasa getirirler, böylece o hayatı tanımış olurlar” (Tonguç, 1952: 428-429). Yine Tonguç Sanat bakımından değerli resimlerin incelenmesinin önemine dikkat çekmektedir. “Bu alandaki etkinlik çocukların görüşlerini keskinleştirmeye ve onların güzelle çirkinini birbirinden ayırabilecek duruma gelmelerine yarar” demektedir (Tonguç, 1952: 429). Müze ve galerilerde gerçek sanat eseriyle karşılaşan öğrenci sanata ilgi duyacak ve yakınlaşacaktır. Sanat eğitiminde ilgi uyandırmak önemli bir adımdır, bu ilgiyle kişi hayatına sanatı katabilecek, sanatla ilgili alt yapıyı oluşturabilecektir. Zira sanatı anlamak, iyi sanat eserini ayırt edebilmek sanatsal bir birikimle olabilmektedir. Bu şekilde bilinçli bir sanat izler kitlesi oluşturulabilir.

“Etkileşimli sergiler bilimsel kavramları didaktik dersler kadar iyi öğretir. Galeriler yaşantısal öğrenmeyi ve aktif katılımı sağlar. Eğitimde aktif anlatım yöntemleri kullanılır. Sunulan öğrenme deneyimleri, sınıf ortamında sunulanları tanımlayıcı nitelikte tasarlanır. Ziyaretler öğrencilerin alternatif öğrenme yollarıyla karşılaşmasını ve maddî kanıtlar ile aktif biçimde çalışma fırsatı bulmalarını sağlar. Bu yüzden güdüleyici ve uyarıcıdır” (Demir, 2005: 4)

Açılış nedeni ne olursa olsun her galerinin yararlı olduğuna inanan Nuri İyem, resim sanatının gelişebilmesi; özellikle resim seyircisinin ve resim sevgisinin yaratılabilmesi için galerilerin çok önemli olduğunun geç

farkına varıldığına dikkat çekmektedir. Resim sanatı, toplumsal yaşamda seyirci ile buluşup diyalog kurabildiğince gelişir. Sanatın gelişmesinde seyircinin rolü büyüktür, aynı zamanda seyircinin manevi kazancı da büyüktür. Manen büyüyen, çoğalan, ufku genişleyen ve dünyaya bakışı derinlemesine anlam kazanan seyirci olur (İyem, 1981: 49). Sanatı sevmek anlamakla ilgilidir. Sanatı anlamak ise belirli bir sanatsal alt yapı ve kültürü gerektirir. Galeriler ve müzeler halka sanatı ulaştırmada çok önemli görevler üstlenmişler ve sanat eseriyle seyirciyi bir araya getirmişlerdir. “Galeriler bilinçli ve isteyerek olmasa da, kendiliğinden yaygın bir sanat eğitimi başlatırlar. Halktan kişilerin galerilere gelip sanat yapıtları ile karşılaşmaları giderek bir alışkanlık hâlini aldığında kendiliğinden bir sanat kültürü de oluşmuş olur” (Demir, 2005: 4). Galeriler, öğrencilere alternatif bir öğrenme yöntemi sunarken, aynı zamanda halka doğal yolla eğitim imkânı vermekte ve toplumun farklı kesimlerini bir araya getirerek kültürel bir paylaşımı da gerçekleştirmektedir.

19.Yüzyılın başında müzelerin kuruluş amaçlarından biri eğitmek ve bilgilendirmektir. Ayrıca müzelere toplumu birleştirme görevi de verilmişti. Müzeler her sınıftan insanın bir- araya gelmeleri için uygun yerlerdir (Hooper-Greenhill, 1999: 29). Günümüzde birçok ülkede müzelerin bünyelerinde önemli sanatçıların sergilerinin yer aldığı sanat galerileri bulunmaktadır. Bu şekilde hem güncel sanat değeri olan sergilerle halkın gelişimine destek verilmekte, hem de müzenin kendi bünyesinde bulunan farklı kültürel değerlerle insanları karşılaştırarak çift yönlü bir nevi yaygın eğitime hizmet etmiş olmaktadır. Müze ve galeriler halkın kendi kendini eğitime yönünde önemli fırsatlar olarak görülebilir ve uygar bir halk için bu gereklidir.

Diğer taraftan müzelerin geleneksel rolü; kültürel, dini, tarihi vb. nesnelere toplamak, onlar hakkında araştırmalar yapmak, eğitim ve eğlence amacıyla kamuoyuna sunmaktır. Müzelerin temel amaçlarından biri de görüldüğü gibi eğitimle ilgilidir. Eğitim toplumların kalkınıp gelişmesinde en önemli etkenlerdendir. Kültürden yoksun bir eğitim ise boştur eksiktir (Arinze, 1999: 1-2). Gelişmiş ülkelerde sanat eğitimde müze ve galeriler etkin rol oynadığı eğitim amaçlı yararlanıldığı bilinmektedir. Örneğin Amerika’da plastik sanatlar eğitimi sınıf ortamından çıkararak, müzelere, galerilere, sanat eğitimi veren diğer kuruluşlara taşınarak, sosyal çevreyle bütünleşmesine önem verilmektedir. Hatta sanat eğitimi alan öğrenciler; galeri ve müzelerde sanat eserlerinin bulunduğu salonlarda geceyi geçirip eserlerle birlikte uyumalarına izin verilerek, sanat eserlerinin öğrenciler üzerinde etkisini arttırmaya yönelik psikolojik ortam oluşturulmaktadır. Galeri ve müzelerde sergilenen sanat eserleri hakkında konuşmak, röprodüksiyonlarını yapmak öğrenciye, eserin iç yüzünü görmesini kolaylaştıracak ve sanatı anlamasını sağlayacaktır (Erbay, 1997: 199).

Ülkemizde Kültür Bakanlığı'nca 1976 yılında yürürlüğe konulan Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nde müzenin tanımı şöyle yapılmıştır. "Kültürel değer taşıyan unsurlardan kurulu bir bütünü korumak, incelemek, değerlendirmek, özellikle halkın eğitimi, öğretimi, dünya görüşünün yenilenmesi için sürekli sergileme yapan ve çoğunluğun yararına yönetilen daimi kuruluşlara müze adı verilir" (Gerçek, 1999: 11).

Öğrencinin farklı kültürel değerlerle ve gerçek sanat yapıtlarıyla karşılaşması, onun estetik eğitimine ve yaratıcılığına önemli katkılar sağlayacağı bilinmektedir. Bugün "Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır. 1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, 2. Görsel Sanatlar Kültürü, 3. Müze Bilinci" (Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2007, s.11). Görüldüğü gibi müze ve galerilerden yararlanmak sanat eğitiminin programları arasına girmiştir. "Bu öğrenme alanında yer alan öğrenme mekânları, müzelerle birlikte ören yerleri, anıtlar, tarihi yapılar, sanat galerileri vb. içine alacak şekilde geniş tutulmuştur" (Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2007: 12-13). Eğitim okulla ve belli sürelerle sınırlandıran bir olgu değildir. İnsanların kendilerini geliştirme fırsatı sunan müze ve galerilerin yaşamımızda; eğitimsel, eğlendirici, bilgilendirici ve yaşam boyu öğrenmeyi destekleyici rolleri vardır. "Müze ve Galeri Eğitimi, yaşamboyu öğrenmenin bazı temel fikirleriyle çalışır. Öğrenmenin yaşamboyu sürdüğü ve resmi bir eğitim kurumundaki çalışmalarla sınırlı olmadığı bilinmektedir" (Hooper-Greenhill, 1999: 23).

Eğitim bireyin bilgisini geliştirip muhakeme etme alışkanlığı kazandırması yanında, hayal gücünü ve duyu dünyasını genişletmeyi de amaçlamalıdır. İnsanın gelişmesinin bu yönü üzerinde müzeler muazzam bir etki meydana getirebilirler. Güzel ve nadir nitelikteki eşyayı sadece görmek bile bireyde gerçek ve mükemmellik duygusunu uyandırmaya ve geliştirmeye yeter (ICOM Türkiye Milli Komitesi, 1963: 109). "Müzeler bize, düşüncelerin fikirlerin arasında başıboş gezinmesi gibi, nesnelere arasında başıboş gezinme olanağı sağlar. Böylece müzeler yaratıcılık için mükemmel bir kışkırtma sağlarlar; çünkü büyük bir anlamlılıkla dolu, hem zihinsel hem bedensel açıdan çok çeşitli yönlerden yaklaşılabilecek ilginç nesnelere sunarlar" (Gartenhaus, 2000: 34).

"Çocuk, resim çizme, boyama, çamur ve plastik yoğurma işlemleri yaparken bir yandan da sanat sergilerini müzeleri gezmeli" (San, 1985, s.53). Müze ve sanat galerilerine geziler, sanatçı ziyaretleri, sanat ve sanatçılar hakkında kitaplar okumak, röprodüksiyonlar incelemek, film izlemek bireyde sanatsal alt yapıyı oluşturmada ve sanata ilgiyi ve merakı arttıran etkinlikler olmaktadır. Öğrenme ortamları kapalı sınıf ortamından yaşamın içine sanat müzelerine taşınırsa eğitimin niteliği artacak, ezbercilikten uzak, kalıcı bir öğrenme gerçekleştirilebilecektir. Çağımızda sanat eğitimi veren

okullar; müzeyle ve sanat galerileriyle yani farklı öğrenme alanlarıyla bütünleşmek zorundadır.

3. MÜZE VE SANAT GALERİLERİNİN SANAT EĞİTİMİMİZDEKİ YERİ VE UYGULAMALAR ÜZERİNE YAPILAN GÖRÜŞMELERDEN ELDE EDİLEN VERİLER

Edirne Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni, müzelerin ders müfredatında ayrıntılı bir şekilde yer aldığını söylemiştir. Resim öğretmeni kendi ders planına müze konusunu aldığını ve konunun önemin farkında olduğunu, ama bir ders saatinde belirlenen hedefe ulaşmanın imkânsızlığına özellikle dikkat çekmiş ve şunları eklemiştir: “Görsel sanatlar dersi müfredatında bu konu, kapsamlı bir şekilde ele alınarak hazırlanmış ve seviye oldukça yüksek, beklentiler çok, fakat bizim bu hedeflere ulaşabilmemiz için eksiklerimiz göz ardı edilmekte, en önemlisi bu kadar az ders saatiyle bunu gerçekleştirmemiz imkânsız. Bunun dışında ekonomik problemler, ulaşım aracı ayarlama problemi, bilgi ve ilgi eksikliğimiz, müzelerle ortak işbirliği yetersizliğimiz gibi sorunlar var. Ayrıca; Okul aile işbirliği ve okul yönetiminin teşvikleri yeterli düzeyde değil. Aslında her şey sanat öğretmenin gayretlerine ve çabalarına bırakılmış durumda.”

Görsel Sanatlar eğitimi programı çerçevesinde Edirne’de açılan önemli sergilere öğrencilerle gitmeye çaba harcadığını belirten öğretmen; Edirne Belediyesi’nin organizasyonu ile 2013’te gerçekleştirilen 13 Ekim- 3 Kasım tarihlerinde açık kalan Salvador Dali “Zodyak” sergisine derse girdiği tüm sınıfları götürdüğünü söylemiştir. “Bunu yapabildim çünkü sergi yeri okulumuza çok yakındı, araç ve para problemimiz olmadı” demiştir.

Son yıllarda öğrencilerle birlikte müze ziyaretine gitmediklerini söyleyen ders öğretmeni, müze konusunu öğrencileri ödevlendirerek işlemektedir. Öğrenciler kolay ulaşabilecekleri müzeleri seçerek müze ziyaretini kendileri gerçekleştirirler. Edindikleri bilgiler, çektikleri fotoğraflar, müzeden elde ettikleri farklı dokümanlarla bir sunu hazırlarlar ve sınıf ortamında bu bilgileri paylaşırlar.

Müze ve sanat galerilerinden eğitim amaçlı daha verimli yararlanmayı hedefleyen herhangi bir hizmet içi eğitim kursuna katılmadığını belirten öğretmen, böyle bir eğitimin faydalı olacağı düşüncesindedir. Bu eğitim tüm öğretmenleri ve okul yönetimini de kapsamı gerektiği ve bu sayede bazı sorunların daha kolay aşılabileceği düşüncesindedir.

Şükrü Paşa İlkokulunda, görsel sanatlar ve teknoloji tasarım derslerini yürüten öğretmen ders planında özel olarak “sanat galerilerine gezi” yer almamakla birlikte müze gezisini planına aldığını söyleyerek şunları ilave etmiştir: “Görsel Sanatlar Dersi Müfredatı’nda müze bilinci ve

sanat kültürü geliştirme konusuna ayrıntılı yer verilmektedir ve beklentiler çok yüksektir. 2014 Şubat ayında “Edirne İslam Eserleri Müzesi”ne gezi planımızı yaptık. Ayrıca ders planımızda müzeciliğimizin gelişmesinde önemli bir yeri olan ve dünya çapında tanınan ressam Osman Hamdi Bey’de yer almıştır. Bu konuyla ilgili öğrenciler ayrıntılı araştırma yapacaklar ve derste sunumla bizimle paylaşacaklar. Müze ve sanat galerilerinde eğitim-öğretim için yararlanmanın öneminin farkındayım. Sanat bilinci, sanata ilgiyi arttırması ve daha kalıcı bir eğitim için bu mekânlardan yararlanmak gerektiğini düşünüyorum. Bu konunun uygulamaya geçirilmesinde bir sıkıntı yaşamıyorum, öğretmenlerden ve okul yönetiminden destek görüyorum. Bununla birlikte müfredatta önemle üzerinde durulan ve yüksek beklentiler olan bu konu için ders saati yetersizdir ve uygulamaya dönük bilgi eksikliğimiz vardır”. Ayrıca son yıllarda, öğrencilerle birlikte bir sanat galerisine sergi görmek için gitmediklerini belirtmiş nedenlerini şöyle açıklamıştır: “Edirne’de böyle mekânlar yok denecek kadar az ve düzenli sergi açılmaz, açılanların da duyurusu iyi yapılmadığı için haberdar olamıyoruz. Sanat sergilerinin okullara afişlerinin veya davetiyelerinin gönderilmesi iyi olurdu. En azından nerede nasıl bir sergi var öğrencilerimize duyurabiliriz ve görülmesinin önemi üzerinde durabiliriz.”

Sanat eğitimde müze ve sanat galerilerini konu alan herhangi bir hizmet içi eğitime katılmadığını belirten öğretmen, böyle bir eğitimin öğretmenlere çok şey katacağını dile getirmiş ve tüm eğitimcilere, kapsamlı bir hizmet içi eğitimin gerekli olduğunu, konuyla ilgili bilmedikleri çok şey olabileceğini ifade etmiştir.

80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni, son iki yıldan beri müze bilinci vermek ve görsel kültürü geliştirmek için müze ziyaretlerine, ayrıca sanatsal sergileri görmeye önem verdiğini belirtmiştir. Bunu gerçekleştirebilmek için hem ders planında gezilerin yer aldığını, hem de kendi çabalarıyla öğrenciyi sergilere ve müzelere gitmeye motive etmeye çalıştığını dile getirmiş ve şunları ilave etmiştir: “10-11 ve 12. sınıflarda ders planımda; ‘müze tarihi, çevre ve müzelerde inceleme, uygulama’ konu başlıkları yer almaktadır. Çağdaş sanatları işlerken ilgili sanat eserlerini görmek için internet aracılığıyla müzeleri sanal yolla ziyaret ediyoruz ve üzerinde konuşarak bu konuyu pekiştiriyoruz. Diğer taraftan mutlaka her yıl eğitim öğretim amaçlı en az bir müze ziyaretimiz olur. Önceki yıllarda İstanbul’a müze ve tarihi yerlerini görmek için geziler yaptık. Edirne’de, “İslam eserleri Müzesi”, Sağlık Müzesi”, “Etnografya Müzesi”ne gittik. Bu gezileri gerçekleştirmede pek sıkıntı yaşamadık, okulumdan destek gördüm, öğrenciler gidip görmeye çok istekliler, kalıcı bir eğitim ve güzel anılarla geri dönüyoruz. Zaman zaman gezip gördüğümüz yerlerle ilgili izlenimlerimizi resimliyoruz.”

Edirne’de çok fazla sanat sergisi olmadığından yakınan öğretmen, duyabildikleri sergilere öğrencilerle beraber gidemeseler de, gezilip görülmesi için teşvik ettiğini belirtmiştir. 2013’de Edirne Belediyesinin organize ettiği Salvador Dali “Zodyak” sergisine öğrencilerle gidip gördüklerini de eklemiştir. Bunun dışında öğretmenlerin sanata karşı ilgisizliklerinden söz etmiş ve eğitimcilerde sanat sevgisi ve bilincinin çok önemli olduğuna değinmiştir. Ayrıca tüm eğitimcilere yönelik, müze ve sanat galerilerinden eğitim amaçlı nasıl yararlanacaklarını ve önemini içeren kapsamlı bir hizmet içi eğitimin önemli katkılar sağlayacağını düşünmektedir. Bu konuyla ilgili herhangi bir hizmet içi eğitimden geçmediğini de belirtmiştir.

Atatürk İlkokulu Görsel Sanatlar Öğretmeni, ders planında müze ve görsel sanatlar kültürünü geliştirmeye yönelik konuların yer aldığını belirtmiştir. Sanat galerilerindeki güncel sergileri gezmek sanat kültürü geliştirmek ve sanat bilinci vermek için önemli olduğunu dile getiren öğretmen, 2013 yılında Edirne Deveci Han Sanat Galerisi’nde “İstanbul ve Çiçek” sergisini, çok yakın yürüme mesafesinde olduğu için öğrencilerle gezebildiklerini söylemiştir. Bunun dışında, sergilerden haberdar olamadıklarını da eklemiştir.

Ders planında “Anadolu Medeniyetleri Müzesi” konusu yer almaktadır. “Bir saatlik derste belirlediğimiz hedeflere ulaşamıyoruz, genellikle müzelerle ilgili konuyu internet ortamında sanal müze ziyaretiyle gerçekleştiriyoruz. Bu okulda iki senedir görev yapıyorum ve bu süre içerisinde öğrencilerle birlikte ders amaçlı müze ziyareti yapmadık. Bunun en önemli nedeni, ders planında yer alan geziyi yapabilmek için birçok yazışma yapılması gerekiyor, izin almak sıkıntılı, ulaşım ve ekonomik sorunlar da var. Bununla birlikte öğrenciler gezmeye ve görmeye çok istekli, velilerin bu konuya bakışları olumlu. Ayrıca, bu sene müze gezisi yapmayı düşünmemiştim, ama sergi ve müze gezisi için çaba harcayacağım. Bu okulda yeni olduğum için öğrencileri, velileri okulun imkanlarını ve yönetimi yeni yeni tanımaya başladım” demiştir.

Son olarak görsel sanatlar öğretmeni; sanat eğitiminde müze ve sanat galerilerinden yararlanma üzerine her hangi bir hizmet içi eğitime katılmadığını, müfredatın çok açıklayıcı ve ayrıntılı verildiğini söylemiştir. Bununla birlikte öğretmen, müze ve sanat galerilerinden daha verimli yararlanmak için plan, program ve uygulamaya yönelik hizmet içi eğitimin herkese yararlı olacağını da eklemiştir.

Edirne Anadolu Öğretmen Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni, bir ders saatinin yetersizliğinden ve onun da seçmeli olmasından yakınmış ve bu sürenin hiçbir şeye yetmediğini, gezilere bu nedenle gidemediklerini eklemiştir. Ders programında yer alan müzelere genellikle internet ortamında sanal yolla ziyaret ettiklerine değinmiştir. Okul yönetimi, müze ve sanat

galerilerine ziyaret için eğitim-öğretimin bittiği saatleri tercih etmelerini istemektedir. Öğretmen okula yakın yerlerdeki müze ve sanat galerilerine yürüyerek gitmek ve görmek için en az iki tam saate ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir. 2013’de Edirne Deveci Han’da açılan “İstanbul ve Çiçek” sergisine yürüyerek gitmişlerdir. İki ders saatinin olduğu dönemde yürüyerek Edirne’deki müzeleri dolaştıklarını oralardaki izlenimlerini resimlediklerini, fotoğraf çektiklerini ve bunları okul panolarında sergileyerek geziyi tanıttıklarını anlatmıştır. Alternatif öğrenme mekânlarının etkin olarak eğitimde kullanmanın öneminin farkında olan öğretmenin en önemli sorunu ders saati sorunudur ve başka bir sorun ve engelden söz etmemiştir.

Müze eğitimi ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitime katılmadığını ve ihtiyaçta duymadığını belirtmiştir. Üniversitede bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi edindiğini kendisinin de ilgisinin olduğunu, konuyla ilgili araştırmalar yaptığını ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerle yaptıkları her türlü sanatsal aktivitelerden birlikte keyif aldıklarını ve çok şey öğrendiklerini söylemiştir.

4. GÖRÜŞMELERDEN ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yapılan görüşmelerden önemli sonuçlar elde edilmiştir. Müzeler sanat dersleri müfredatında kapsamlı olarak yer almasına rağmen saptanan hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için ders saati yetersizliği önemli bir sorun olarak görülmektedir. Ayrıca; ekonomik sorunlar, ulaşım sorunları, okul yönetiminin katkı ve teşviklerinin yetersizliği, sanat öğretmenin dışında diğer öğretmenlerin ilgisiz veya meraksız oluşları, Edirne’de sanat sergilerinin yok denecek kadar az olması, sergilerden haberdar olamamaları gibi sorunlar da sanat eğitimi olumsuz etkilediği söylenebilir. Sanat eğitiminde müze ve galerilerden yararlanabilmek sadece sanat eğitimcisinin kendi özverileri, bilgileri ve birikimleri ölçüsünde sınırlı kaldığı görülmektedir ve sonuç olarak, müzeler ve sanat galerileri eğitimin önemli bir parçası olamamaktadır.

Görüşmeye katılan öğretmenler sanat eğitiminde; müze ve sanat galerilerin önemli yeri olduğunun bilincindedirler. Öğretmenler kendi çabaları ve bilgi birikimleri doğrultusunda alternatif öğrenme mekânlarını, müzeleri ve sanat galerilerini eğitimde kullanmaya çalıştıkları görülmektedir.

“Müzelerin eğitim amacı, insanların geçmiş kültürleri arasında bağ kurmak ve kurulan bağın kopmamasını sağlamaktır. Çünkü müzeler, birer kültür/sanat hazineleridir. Ve bu hazineler kültürleri insanlara dolaysız ve somut olarak sunarlar. Böylece insanların görerek, dokunarak, hissederek ve uygulayarak öğrenme yaşantılarını canlı tutar ve kalıcı olmasını sağlarlar” (Buyursan ve Mercı, 2005: 19).

Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı gibi, gerçekleştirilebilen galeri ve müze ziyaretleri genellikle gezmek ve görmek amaçlıdır. Çoğunlukla geziler plansız, hedefler belirsiz ve uygulamaya önem verilmemektedir. Müzelerde eğitim ortamı yaratılmalı, mümkünse öğrenciye galeri ve müzelerde uygulama olanağı verilmelidir. Ya da en azından; gezi ve ziyaretlerden sonra sınıf ortamında uygulama çalışması için plan program yapılmalıdır. Çünkü resimle ya da üç boyutlu formla deneme çalışması, öğrenciye eserin iç yüzünü görmesini kolaylaştıracağı ve sanatı anlamasını sağlayacağı için müze ve sanat galerilerindeki uygulama çalışmaları önemlidir. Aslında öğretmenler öğrenmeye açıktır bunu da hizmet içi eğitime ihtiyaç duymalarıyla ortaya koymuşlardır. Bu konuyla ilgili bilgi eksikliklerini gidermek, alternatif öğrenme mekânlarının eğitim amaçlı ve daha etkili kullanılabilmesi, ayrıca konunun öneminin daha iyi anlaşılabilmesi, problemlerin saptanabilmesi için, kapsamlı bir hizmet içi eğitimin gerekli olduğu konusunda öğretmenlerin çoğu hemfikirdir. Öğretmenin bilinçlendirilmesi eğitim kalitesini arttıracak ve bu da genç nesillere yansiyacaktır. Sanat sevgisi ve ilgisinin yanında kültürel bir alt yapı da oluşturacaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde, görsel sanatlar dersi eğitim-öğretim programındaki olumlu değişikliklerle çağın gereksinimleri doğrultusunda kendini yenilemeye ve gelişmeye devam etmesi yeterli değildir. En gelişmiş öğretim programlarında uygun koşulların oluşturulduğu, belirli olanakların sağlandığı, yeterli sürelerde, nitelikli sanat eğitimcileriyle sanat eğitimi verildiğinde amaçlar gerçekleştirilebilir. Bugün görsel sanatlar eğitiminde çağdaş öğretim yöntemi olarak müze ve sanat galerilerinin programda yerini alması; bir saatlik derslerle, ayrıca olumsuz çevre ve ekonomik koşullarda uygulanabilirliği tartışmalıdır ve formaliteyi geçememektedir. Ülkemizde sanat eğitiminde galeri ve müzelerden bilinçli bir şekilde ve yeterince yararlanıldığı söylenemez. Görerek, yaşayarak öğrenme, ezberci eğitimin yerini almak zorundadır. Plastik sanatlar eğitiminde, sanat galerileri ve sanatçı atölyeleri ile karşılıklı diyaloglar kurulabilmeli, müzeler ve galeriler eğitimin önemli bir parçası olabilmelidir.

Gerçek ilerleme sadece bilim ve teknikte gelişme değil, aynı zamanda yaratıcı gücün gelişmişliğidir. Biçim duyarlılığı gelişmemiş, estetikten yoksun düşünce dünyası ve eğitim boştur, sığdır, tekdüzedir. Plastik sanatlar eğitimi ders olmanın ötesinde daha başka anlam taşımaktadır. Eğitimden sorumlu herkesin, gençlerimizin sanat yoluyla eğitilmelerini, “geleceğimizin eğitimi” sorunu olarak görebilmeleri gereklidir (Gencaydın, 1993: 9).

A. Uz / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
 3(2014) 90-102
A. Uz / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3(2014) 90-102

Bilgi çağının yaratıcı insanını yetiştirmek için öğrenciler, hayatlarının her anında üretim-egitim birlikteliğini sağlamaya yönelik uzmanlık bilgisi edinirken, aynı zamanda sanat ve felsefe ile de ilgilenip entelektüel düzeylerini geliştirmelidirler. Farklı sanat dallarıyla eğitim hayatında tanışmalı ve sanatı bilinçli bir şekilde hayatlarına katmaları sağlanmalıdır. Bu sayede yaratıcı, üretici, estetik duyguları gelişmiş, sorumluluk alan ve sorgulayan, düşünen bireyler yetiştirebiliriz. Esasen amaçta böyle bireyler ve bu bireylerin oluşturduğu farkındalıkları yüksek bir toplum oluşturabilmek değil midir?

Sanatın ne denli önemli olduğu yazılı kaynaklarla ortaya konulsa da, uygulamada yeterli özen gösterilmediği bellidir. Çünkü gelinen nokta; sanat ilgisi ve sevgisi kazandıramadığımız insanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Özellikle görsel sanatlar eğitimi veren kurumlar; sanat galerileri ve müzelerle işbirliği yaparak eğitimin niteliği arttırılmalı ezberci eğitimden kurtarılmalıdır. Öğrencileri buradaki eserlerle buluşturarak sanatla beslenmesini ve sanata yaklaşmasını sağlamak zorundadırlar. Ayrıca, öğrencilerin bu gezilere ve eğitim programına velilerle katılımına teşvik etmek gereklidir. Bu sayede; öğrenciler görerek, dokunarak, karşılaştırarak, uygulama yaparak daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştirirken, yaygın halk eğitimine de katkı sağlanmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- ARİNZE, Emmanuel, N. (May 17 1999). The Role of the Museum in Society. Public lecture at the National Museum, Georgetown, Guyana, http://www.maltwood.uvic.ca/cam/activities/past_conferences/1999conf/CAM'99-EmmanuelArinze.GuyanaFinal.pdf adresinden 06 şubat 2013 tarihinde edinilmiştir.
- ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURULU. (1997). *Atatürk'ün Söylev Ve Demeçleri. I-III*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- BUYURGAN, Serap ve MERCİN, Levent. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- DEMİR, Reyhan. (2005). Sanat Eğitiminde Bir Program Önerisi: Galeri Eğitimi Programı. http://tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_1/95-104.pdf adresinden 04 şubat 2013 tarihinde edinilmiştir.
- ERBAY, Mutlu. (1997). *Plastik Sanatlar Eğitimin Gelişimi*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- ETİKE, Serap. (1987). İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Resim Öğretmeni Yetiştiren Programlara Öneriler. *Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu*. Gazi Üniversitesi, Ankara: Gazi Eğitim-Meslek Eğitimi-Teknik Eğitim Fakültesi. 8-11 Haziran 1987.

- GARTENHAUS, Alan R. (2000). *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler*. (Çev) Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- GENCEYDİN, Zafer. (1993). *Sanat Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- GERÇEK, Ferruh. (1999). *Türk Müzeciliği*, 1. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- HOOPER, Eilean ve GREENHILL. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (Çev) Meltem Örgen Evren, Emine Gül Kapçı, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültür Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- ICOM TÜRKİYE MİLLİ KOMİTESİ. (1963). *Milletlerin Teşkilatlandırılması Pratik Ögütler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İYEM, Nuri. (1981). Galerilerin Yararı. Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Yıl:1, sayı:6, 6 Mayıs. Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü. (2007). *Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: MEB. Devlet Kitaplar Müdürlüğü.
- OĞUZKAN, Turhan. (1987). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri. "Atatürk'ün Eğitimci Kişiliği"*, Hüsnü Cırtlı ve Bahir Sorguç (Ed.), Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu.
- OĞUZKAN, A, Ferhan. (1982). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri, "Hasan Ali Yücel"*, Hüsnü Cırtlı ve Bahir Sorguç (Ed), Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu.
- Rasool Sarwat Ghulam. (February 08,2009). Daily Times Sitesi, "The importance of a museum" maddesi,
http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=2009%5C02%5C08%5Cstory_8-2-2009_pg12_11 adresinden 05 Şubat 2013 tarihinde edinilmiştir.
- SAN, İnci. (1985). *Yaratıcılık Açısından Sanat Eğitimi. Sanat Üzerine. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 3.*
- TONGUÇ İsmail Hakkı. (1952). *Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü*, R. G. Arkın (Ed.), İstanbul: Bir Yayınları.

EK: ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Görüşme kısa bir tanışma ve izin alınarak gerçekleştirildikten sonra konuyla ilgili aşağıdaki üç soru sorularak durum değerlendirmesi yapılmıştır.

- 1.Müze ve sanat galerileri görsel sanatlar dersi programındaki yeri nedir ve nasıl uygulamaya geçirilmektedir?
2. Görsel sanatlar eğitimi programı çerçevesinde (müzelere, ören yerlerine, sanat galerilerine) eğitim amaçlı gezi yapıldı mı ve nerelere? Konuyla ilgili sorunlar, sıkıntılar, beklentileriniz veya önerileriniz var mıdır?
- 3.Sanat galerileri ve müzelerden, etkin bir eğitim ortamı olarak yararlanmak için "Hizmet İçi" eğitim aldınız mı sizce bu kapsamda verilecek bir "Hizmet İçi" eğitim yararlı olur mu?